

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์คือเพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรโดยนำข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรจากผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้รู้ ผู้ปกครอง และนักเรียน วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร ศึกษาสภาพชุมชน ศึกษาฐานข้อมูลท้องถิ่น และการสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดกรอบหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา การจัดเวลาเรียน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฉบับร่าง และปรับปรุงหลักสูตรโดยประมวลจากการตรวจสอบ แล้วจึงนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดาว อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน และประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการทำงาน และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนวัดดาว กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้รู้ แบบสอบถามผู้ปกครองและนักเรียน และประเด็นการสนทนากลุ่ม 2) เครื่องมือในการประเมินผลหลักสูตร ได้แก่ แบบประเมินผลงาน/ชิ้นงาน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (percentage), การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis), ค่าเฉลี่ย(mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation), และการทดสอบที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง

เครื่องตีมาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เน้นเรื่องสมุนไพรใกล้ตัวที่นักเรียนรู้จัก ให้รู้จักสรรพคุณ การนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โครงสร้างยึดหยุ่นตามความเหมาะสมของวันและเวลา เนื้อหาเหมาะสมกับวัยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีการเชิญผู้รู้มาสอน เน้น การศึกษาจากของจริง การปฏิบัติจริง การไปทัศนศึกษา การประเมินผล ควรประเมินตามสภาพที่แท้จริง

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องตีมาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการกำหนดหลักสูตรฉบับร่าง ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา การจัดเวลา เรียน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ซึ่งประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายของสมุนไพร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเภทของสมุนไพร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ชนิดของสมุนไพร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ประโยชน์ของสมุนไพร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เทคนิคการทำเครื่องตีถูกหลักอนามัย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การแปรรูปสมุนไพรเป็นเครื่องตี แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การทำน้ำกระเจี๊ยบ มะตูม มะขาม เติย และตะไคร้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การคิดราคาต้นทุน กำไร การจำหน่าย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง โครงการเกี่ยวกับสมุนไพร พบว่า หลักสูตรฉบับร่างมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และมีความเหมาะสมในส่วนประกอบต่างๆ ได้แก่ แนวการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านโครงสร้างควรเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและการปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง พบว่า มีการปรับปรุงแก้ไขด้านระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร จาก 18 ชั่วโมง เป็น 20 ชั่วโมง

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร โดยนำหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องตีมาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดาว อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน ซึ่งผู้รู้ในท้องถิ่น ครูผู้สอน และผู้วิจัย ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดศูนย์การเรียนรู้ การศึกษานอกสถานที่ ได้แก่ สวนสมุนไพรในโรงเรียนวัดดาว สวนสมุนไพรวัดดาว และศึกษานอกสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนดลิ่งชันวิทยา ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ผลงาน รู้จักการวางแผนการทำงาน ทำงานตามขั้นตอนในเวลาที่กำหนด และรายงานผลหน้าชั้นเรียนได้

4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องตีมาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ก่อนและหลังหลักสูตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้หลักสูตร เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ส่วนการประเมินด้านทักษะกระบวนการทำงาน พบว่า นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานด้านการวางแผนการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด และการรายงานหน้าชั้นเรียนในภาพรวมร้อยละ 85.00 การประเมินด้านเจตคติ พบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรในภาพรวมร้อยละ 97.50 การประเมินด้านชิ้นงาน นักเรียนสามารถทำกิจกรรมและเสนอผลงานด้านความคิดสร้างสรรค์ สารความรู้ ความสะอาดของชิ้นงาน ความสวยงามของชิ้นงานในภาพรวมร้อยละ 85 ด้านการปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเนื้อหาที่ทำการศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเก๋าสุพรรณนิการ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หน่วยงานต่างๆ มีนโยบายให้สถานศึกษา องค์กรชุมชนสร้างจิตสำนึกร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 22 มาตรา 24 และมาตรา 27 กำหนดว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักว่าการศึกษาลดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่นๆ โดยที่ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ

จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่ตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครองเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่พลเมือง ศีลธรรมอันดีของประชาชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลง สร้างเสริมความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มีนวัตกรรมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถส่งสมทุนทางปัญญา เพื่อเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรู้ทันโรค และสามารถรักษาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ผลสำรวจความต้องการให้นักเรียนได้เรียนหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนวัดดาว กรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง และนักเรียน พบว่า ทั้งหมดมีความต้องการให้นักเรียนได้เรียนหลักสูตรสถานศึกษาเรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพร เนื่องจากการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544, หน้า 124) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลง อีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สิทธิเดช สำลีแก้ว (2545, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์ป่าชายเลน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 งานวิจัยของอุไรรัตน์ ยุวธนากร (2549, หน้า 130) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง สมุนไพร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 งานวิจัยของจิรนุช ชาวเมืองน้อย (2548, หน้า 91) ได้วิจัยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เครื่องดื่มสมุนไพร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 งานวิจัยของวันดี จุพานิชย์ (2551, หน้า 141) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ท้องเที่ยวเมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 งานวิจัยของมู (Moore, 2000, abstract)) ศึกษาเรื่องครูกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้ ชั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นพื้นฐานแห่งพิพิธภัณฑศิลป์ที่ได้รับการบริการ ซึ่งการศึกษาการ

พัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐานทางด้านศิลปะสำหรับครูมืออาชีพโดยการสำรวจครูซึ่งยังมีความไม่แน่นอนด้านการใช้โครงสร้าง และนวัตกรรมขั้นสูงในการจัดการสอนศิลปะ ซึ่งครูมีความพร้อมและสะดวกในการเปลี่ยนแปลงในการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านบทบาททางวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะ กลยุทธ์และทักษะตามความต้องการเพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ เพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทครู มีการฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเกิดความชำนาญ ซึ่งพื้นฐานทางการวิจัยเหล่านี้มุ่งเป็นพื้นฐานเพื่อการออกแบบหลักสูตรที่จะใช้ต่อไป และงานวิจัยของวิทเทอร์ (Wither, 2000, p. 2176) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษามีจุดประสงค์ เพื่อพิจารณาข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น พบว่า หลักสูตรควรปรับปรุง ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและทำให้เกิดความคิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับ โดยเน้นความร่วมมือของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ ซึ่งงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สนับสนุนให้มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. ผลการพัฒนาหลักสูตร จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสมุนไพรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการศึกษาจากของจริง การปฏิบัติจริง และประเมินตามสภาพที่แท้จริง มาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชาการจัดเวลาเรียน สารและมาตรฐานการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สารการเรียนรู้ประกอบด้วย ความหมาย ประเภท ชนิด และการแปรรูปสมุนไพรเป็นอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ซึ่งได้มาจากความต้องการของผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสงกรานต์ จำปาบุรี (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทำไข่เค็ม กลุ่มกรงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอดคล้องกับงานวิจัยของชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545, หน้า 165-166) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุ้มทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซลเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, Alexander, 1974, p.27) ที่มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 1) การศึกษาตัวแปรต่างๆ 2) การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

สอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544, หน้า 119) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสอดคล้องและเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติ ที่ดี เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ด้านการตรวจสอบความสอดคล้อง และความเหมาะสมของส่วนประกอบต่างๆ ในหลักสูตรฉบับร่าง จากผู้เชี่ยวชาญเป็น กระบวนการที่ทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัย ของพันธ์ นาสมบัติ (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานประดิษฐ์) เรื่องการสานกระติบข้าวจากต้นกก : กรณีศึกษา โรงเรียนสำราญ-ประภาศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และงานวิจัยของ นวลจันทร์ ลาภาอุตม์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาการผลิตขอสหพริกศรีราชา ผลการวิจัย พบว่า ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการนำไปประกอบ อาชีพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ณรงค์ ชาลี (2547, หน้า 75-79) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตร (ฉบับร่าง) ได้หลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ความนำ วิสัยทัศน์ การเรียนวิทยาศาสตร์ เป้าหมาย โครงสร้าง คุณภาพ ผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร โดยการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดาว อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน พบว่า นักเรียนมีความ สนใจในการเรียน เรื่อง เครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่นและตั้งใจทำกิจกรรม ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ นักเรียนกล้าซักถาม กล้าแสดง ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุผล สืบเสาะหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ทำงานเป็นกลุ่มและวางแผนแบ่งงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์เป็น แนวทางในการทำงานปฏิบัติกิจกรรมอย่างมุ่งมั่น เพราะเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่อง ใกล้ตัวอยู่ในความสนใจของนักเรียน นำไปปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญใน การจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโต ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตจะเป็น

อย่างไรอีกด้วย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านการจัดประสบการณ์ มีการนำนักเรียนไปศึกษาออกสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนดัดแปลงชั้นวิทยานักเรียนมีความกระตือรือร้นที่ได้ไปศึกษาออกสถานที่ มีความสนใจที่จะเรียนรู้และจดบันทึก กล้าซักถามผู้รู้ในเรื่องที่สงสัย ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมุนไพร สอดคล้องกับชาติตรี สำราญ (2544, หน้า 35) ที่ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงขึ้นอยู่กับการจัดบรรยากาศ สิ่งเร้าให้ผู้เรียนได้สัมผัสประจักษ์ผลชัดเจน ทำให้นักเรียนรู้สึกจดจำ รู้คิดที่ยั่งยืน คงทน และแสดงออกในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการแบบศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับสาระวิชาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดเวลาเรียน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดได้ การเรียนแบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการ และเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมมีการปฏิบัติ การแปรรูปสมุนไพรเป็นอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เช่น ตะไคร้ชุปแป้งทอด ยาตะไคร้ น้ำมะนาว และน้ำตะไคร้ ที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทำงาน นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปรับปรุงงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น ในด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ของผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร มีการถ่ายทอดความรู้โดย 1) การอธิบายเกี่ยวกับชนิดของสมุนไพร ความหมายของสมุนไพร และประเภทของสมุนไพร 2) การสาธิตการปลูกสมุนไพร การแปรรูปสมุนไพรให้เป็นอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 3) การลงมือปฏิบัติจริงในเรื่อง การแปรรูปสมุนไพร สอดคล้องกับการวิจัยของ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544, หน้า 127) ที่พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ 3 ขั้นตอน คือ 1) การบอกเล่าอธิบาย 2) การสาธิต และ 3) การให้ฝึกปฏิบัติ สอดคล้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 93) ซึ่งประกอบด้วย การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การคิดร่วมกับการปฏิบัติร่วมกัน และการบรรยาย และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2544, หน้า 34) ที่ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ด้านการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร พบว่า การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้สอน และผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของเซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1981, pp. 42-44) และโบแชมปี (Beauchamp, 1981, pp. 145-151) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น บุคคลดังกล่าวจะทำให้การพัฒนาหลักสูตร

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, หน้า 3) ที่ว่า การใช้หลักสูตรต้องมีการประชาสัมพันธ์และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร จากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนซึ่งมีการประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตร เรื่องเครื่องดื่มจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจ ตั้งใจทำกิจกรรม และเรียนรู้ในสิ่งมีใกล้ตัว สอดคล้องกับนววจันทร์ ลาภาอุตม์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาการผลิตขอสหพริกศรีราชา ผลการวิจัย พบว่า ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพสูงหรือดีมาก หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการนำไปประกอบอาชีพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการผลิตขอสหพริกศรีราชาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ความขยัน ความอดทน ความเอื้อเฟื้อ ความร่วมมือ และรักการทำงานอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรเน้นการเรียนรู้จากการทำงานจริง ซึ่งการเรียนรู้จากการทำงานจริงทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน สามารถทำงานตามขั้นตอน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ขยัน อดทน รู้จักการร่วมมือในการทำงาน และรักการทำงาน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินชั้นเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, หน้า 24) ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยประเมินความประพฤติ การเรียน การร่วมกิจกรรม และชิ้นงาน และสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนที่ต้องการให้นักเรียนมีความเสียสละ ประหยัดอดออม มีวินัยในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนดอยู่ในระดับดีมาก การวางแผนการทำงาน ขั้นตอนการทำงานและการรายงานหน้าชั้นเรียนอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการทำงานจริง ทักษะกระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544ก, หน้า 21) ที่ว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนดผลการประเมินชิ้นงานโดยภาพรวม พบว่า ความสะอาดของชิ้นงานอยู่ในระดับดีมาก ความคิดสร้างสรรค์ สารความรู้และความสวยงามของชิ้นงานอยู่ในระดับดี

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนเห็นประโยชน์ในสิ่งที่เรียน สอดคล้องกับ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544, หน้า 128) ที่ว่า การเรียนรู้โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนซึมซับในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับการประเมินด้าน เจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า หลักสูตรเรื่องเครื่องตีมาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ดีของโรงเรียนอีกหลักสูตรหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการทำงาน การปฏิบัติจริง ขั้นตอนการทำงาน การนำความรู้ไปใช้พัฒนาอาชีพเสริมได้ในอนาคต รู้จักการคิดหาต้นทุน กำไร และการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สุทธิ เหลืองอรุณ (2550, หน้า 47) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการที่บุคคลได้ผ่านการเรียนรู้ และประสบการณ์ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของบุคคลที่จะยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งต่างๆ เจตคติสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากอิทธิพลของสังคม และงานวิจัยของเรณู ไม้แก่น (2550, หน้า 51) กล่าวว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เพราะเจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำทั้งยังสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ และเจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าการเรียนรู้หรือประสบการณ์นั้นเปลี่ยนแปลงไป เจตคติจึงมีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพราะเจตคติที่ดีช่วยให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนได้รับผลสำเร็จยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำเครื่องตีจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. หน่วยงานทางการศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณโดยเฉพาะ ได้แก่ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ และค่าวิทยากรท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เรื่อง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

2. หน่วยงานทางการศึกษา และโรงเรียนควรมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและนำผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกับโรงเรียน ชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

3. โรงเรียนควรมีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ หรือชุมชน เพื่อสำรวจแหล่งการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่นและภายในจังหวัด และนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาแหล่งแปรรูปสมุนไพรในท้องถิ่น เช่น กลุ่มแม่บ้านต่าง ๆ ที่มีการนำสมุนไพรมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น แชมพู ครีมนวดผมหอม อาหารเสริม อาหารสำเร็จรูป ฯลฯ หรือศึกษาเรียนรู้ด้านผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น

5. จากผลการวิจัย พบว่า เวลาเรียนตามหลักสูตรไม่เพียงพอ ดังนั้น ครูผู้สอนควรแบ่งเวลาให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน และใช้เวลาชั่วโมงซ่อมเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสซักถามปัญหา ข้อสงสัย และให้ข้อเสนอแนะต่อไป

6. หลักสูตรนี้มีความเหมาะสมตามสภาพของสถานศึกษาและชุมชน ดังนั้น คงไม่สามารถนำไปใช้ได้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ทุกแห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียนด้านสื่อการเรียนรู้ ครูผู้สอน ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสมุนไพร

7. จากผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรสมุนไพรทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ขยัน อดทน เอื้อเฟื้อในการทำงาน ให้ความร่วมมือในการทำงาน และรักการทำงาน ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม และมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบ เพื่อให้การเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

8. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดแหล่งเรียนรู้เพียงพอ หลากหลาย ช่วยเหลือเกื้อกูลห่วงใยมีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้สนใจที่จะสานต่อการพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม และส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สามารถจัดทำได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมุนไพรด้านการฆ่าและไล่แมลง และด้านเครื่องสำอาง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามสภาพ ศักยภาพ และความต้องการของ โรงเรียน บุคลากร ชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครอง และนักเรียน

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมุนไพรชนิดอื่นๆ เช่น สมุนไพรสำหรับทำยาฆ่าแมลง สมุนไพรที่ใช้ทำยารักษาโรค สมุนไพรที่ใช้ทำเครื่องสำอาง สมุนไพรที่ใช้ทำขนมไทย ฯลฯ ที่ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มีความต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี